

GERİ DÖNÜŞ YÜRÜYÜŞLERİ IŞIĞINDA BARIŞIN GELECEĞİ VE “YÜZYILIN ANLAŞMASI”

Kadriye Sınmaz

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Sınmaz, Kadriye, “Geri Dönüş Yürüyüşleri Işığında Barışın Geleceği ve ‘Yüzyılın Anlaşması’”,
İNSAMER, 07.11.2018.

 Analiz

Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş, uluslararası aktörlerin sürece dahil olmasıyla dünya genelinde daha hissedilir hale gelmiş, bu durum Suriye krizini uluslararası sistemdeki en önemli sorun haline getirmiştir. Suriye Savaşı’nın uluslararası gündemi meşgul etmesiyle neredeyse yüzyıldır işgal altında olan ve hemen her gün türlü insan hakları ihlalinin işlendiği Filistin sorunu ise dünya devletlerinin gündeminde alt sıralara düşmüştür. Suriye’de yaklaşık 7 yıldır devam eden savaşın bitirilmesi için çözüm yollarının arandığı şu günlerde, Filistin dün olduğu gibi bugün de İsrail’in saldırılarına maruz kalmakta ve işgalci İsrail’in Filistin halkına uyguladığı orantısız şiddet kullanımıyla gündeme gelmektedir. 30 Mart’tan bu yana devam eden ve barışçıl niyetlerle başlatılan *Büyük Dönüş Yürüyüşü* gösterilerine İsrail’in ağır silahlarla karşılık vermesi sebebiyle hemen her gün ajanslara şehit

ve yaralı sayılarına dair haberler düşmektedir. Gösterilerin başlangıcından beri 34’ü çocuk olmak üzere 200’den fazla Filistinli, İsrail askerleri tarafından şehit edilmiş, 2000’den fazlası da yaralanmıştır.¹

Büyük Dönüş Yürüyüşü’ne ilham veren olay *Toprak Günü* olarak bilinen ve 30 Mart 1976’da İsrail’in el-Halil bölgesindeki Filistinlilere ait binlerce dönüm araziye el koymasının ardından başlatılan genel grevdir. Bahse konu olaylarda 6 kişi şehit edilmiş, binlerce kişi de yaralanmıştır. 30 Mart 2018 tarihinde gerçekleştirilen Büyük Dönüş Yürüyüşü de İsrail’in 1948 yılından bu yana devam eden işgaline karşı çıkmak ve seslerini tüm dünyaya duyurmak maksadı taşıyan on binlerce Filistinlinin, topraklarına sahip çıkmalarının sembolü olarak gördükleri bu günü anmak için başlatılmıştır. Önce 15 Mayıs’a kadar sürdürüleceği ilan edilen gösteriler, Gazze’deki ablukanın dayanılmaz boyutlara

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

ulaşması, ABD'nin elçiliğini Kudüs'e taşımak suretiyle Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanınması ve İsrail parlamentosu Knesset'in İsrail vatandaşı olan Filistinlilerin haklarını yok sayan *Yahudi ulus-devlet* yasasını kabul etmesi gibi önemli gelişmeler sebebiyle hâlen devam ettirilmektedir.

1917 yılında İngiltere'nin Kudüs'ü işgal etmesiyle Osmanlı idaresinden çıkan Filistin toprakları, askeri ve ekonomik anlamda güçlü bir destek gören Yahudi topluluğu ve ona karşı ayakta kalmaya çalışan Filistin halkı arasında yüzyılı aşkın sürede birçok çatışmaya ve savaşa şahit olmuştur. Siyonizmi benimsemiş Yahudiler, Filistin'i işgal ettikleri ilk yıllardan itibaren başta ABD olmak üzere Batılı devletlerden ciddi destek görmüşlerdir. Öyle ki yüzyıllardır Filistin'de yaşayan ve o dönemde bölge nüfusunun %85'ini oluşturan Filistinli Araplar, 1917'de Yahudilerin Filistin'de bir devlet kurmalarını onaylayan İngiltere Dış İşleri Bakanı'nın yayınladığı Balfour Deklarasyonu'nda birdenbire sanki küçük bir azınlıkmişçesine "*Filistin'deki Yahudi olmayan topluluklar*" olarak tanımlanmışlardır. ²

Birleşmiş Milletler 'de alınan karar uyarınca 14 Mayıs 1948'de Filistin'de Yahudi Devleti'nin ilan edilmesinin ardından başlayan resmî işgal her yıl kademeli biçimde genişlemiştir. En etkili ve kalıcı sonuçlar doğuran 1967 yılındaki *6 Gün Savaşı*'nı 1973'teki *Yom Kippur* denilen 4. Arap-İsrail Savaşı takip etmiştir. Bu savaşlar neticesinde İsrail, BM'nin 181 sayılı kararında çizilen sınırlarını zorla işgal etmek suretiyle genişletmiştir. İsrail hem *işgal yoluyla toprak elde edilemeyeceğine* dair uluslararası hukuk normuna hem de 1967'de vuku bulan savaşın ardından BM'de kabul edilen *İsrail silahlı kuvvetlerinin son çatışmada işgal ettikleri bölgelerden çekilmesini* içeren 242 sayılı karara aykırı hareket etmiştir. İsrail 1948 yılından beri sürdürdüğü haksız işgal fiilini ve Filistin topraklarındaki hukuksuz varlığını hâlen devam ettirmektedir.

1990'lı yıllarda ABD'nin aracılığıyla İsrail ve Filistin tarafları arasında Oslo'da

gerçekleştirilen müzakereler barış rüzgârları estirse de bu görüşmeler en nihayetinde İsrail'in kanlı geçmişini maziye gömmeye yetmemiştir. Takip eden süreçte anlaşmanın temel konuları çözümsüz bıraktığı, İsrail'in niyetinin barışı tesis etmek değil kendi çıkarlarını hayata geçirebilmek adına barış söylemini bir araç olarak kullanmak olduğu görülmüştür.

Yüzyılı aşkın bir süredir işgal altında bulunan Filistin sorununun çözümüne dair akıp giden zaman içerisinde birtakım barış çabaları yürütülmesine karşın, iki taraf arasındaki krize kalıcı çözüm sunulamamış; dolayısıyla bugün Filistin'de cereyan eden ve katlanarak süregelen birçok kronik sorun vücuda gelmiştir. Bu sorunlar beş ana başlık altında özetlenebilir.

1. "Toprak" Meselesi

Dünyanın farklı yerlerinde yaşayan Yahudiler, *aliyah* denilen dalgalar dizisi halinde Filistin'e göç etmişlerdir. Almanya'da Hitler liderliğindeki Nazi Partisi'nin yükselmesiyle artan faşist söylem ve eylemler Yahudilerin Filistin'e göçünü arttırmış, 1946'da Filistin topraklarında yaşayan Yahudilerin sayısının 600.000'e yaklaşmasına yol açmıştır. Sadece 15 yılda 400.000'den fazla Yahudi bölgeye gelmiş; militan gruplar Filistin topraklarını ele geçirmeye ve bu yolla gelen Yahudi işgalcilere yer açmaya çalışmıştır.

BM'nin 1947 yılındaki Filistin topraklarının Filistinli Araplar ve Yahudiler arasında taksim edildiği planı hayata geçirilmeden evvel Yahudiler toprakların sadece %5,7'sine sahip iken söz konusu karar bu toprakların %56,47'sinin Yahudilere, %43,53'ünün de Filistinlilere bırakılmasına sebep olmuştur. BM'nin Filistin topraklarının büyük çoğunluğunu Yahudilere bıraktığı bu karara rağmen İsrail terörist faaliyetlerini sürdürmekte ısrarcı olmuş, bu yolla daha fazla toprak elde etmek istemiş, nitekim amacına da ulaşmıştır. Öyle ki 1967'de gerçekleşen savaşın ardından kontrolündeki toprakları iki katına çıkarmıştır. Filistin'de gerçekleştirilen bu haksız işgale yönelik İsrail'e yapılan bütün çağrılar sonuçsuz kalmış, işgalci hükümet başta BM'nin 242 sayılı

kararı olmak üzere dünya genelindeki diğer bütün uyarıları görmezden gelmiştir.

1993 yılına gelindiğinde iki taraf arasındaki savaşa kalıcı bir çözüm bulabilmek adına Oslo'da bir görüşme ayarlanmış, *1993 Oslo Anlaşması* olarak anılan süreçte Batı Şeria ve Gazze'deki Filistin otoritesinin varlığı İsrail tarafından tanınmış fakat Kudüs'ün idaresi ile ilgili kesin bir anlaşmaya varılamamıştır. Son tahlilde Batı Şeria'yı Mahmut Abbas'ın başkanlığındaki Filistin Otoritesi, Gazze'yi ise 2006'da demokratik seçimleri kazanarak işbaşına gelen HAMAS yetkilileri yönetmektedir.

İsrail 1948 senesinde başlattığı hak ihlaline, 2006'dan bu yana Gazze'yi havadan, karadan ve denizden abluka altına almak ve Kudüs'ün tamamını Yahudileştirmek için uluslararası hukuk kurallarını yok sayarak Filistinlileri zorla yerlerinden etmek suretiyle hız kesmeden devam etmektedir. Buradan esasla Büyük Dönüş Yürüyüşü gösterilerinin, uluslararası aktörlerin Filistin meselesine duyarsız kalması nedeniyle her geçen gün daha pervasızlaşan İsrail işgalci rejiminin uygulamalarının doğal bir sonucu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Yıllardır süregelen bu savaşta milyonlarca Filistinlinin hayatını kaybettiği buna karşın Filistin halkının haklı direnişlerini sürdürmeye devam ettikleri görülmektedir. Bu savaşın bitirilmesi ve iki taraf arasındaki sorunun çözüme kavuşturulması adına Filistin Yönetimi, Tel Aviv'in, merkezi Doğu Kudüs olan 1967 sınırları üzerine kurulu Filistin devletini tanımasını talep etmektedir. Kendilerinin İsrail'i tanımalarını da bu şarta bağlı kılmışlardır.³

2. Mülteciler ve Geri Dönüş

Irgun, Lehi ve Haganah gibi Siyonist Yahudilerden oluşan silahlı çeteler İngiliz mandası döneminden itibaren Filistinlilere yönelik birçok saldırıda bulunmuştur. 1948 yılında Kudüs'ün batısında bulunan Deir Yasin köyünde 254 kişinin katledilmesiyle sonuçlanan saldırı ve arka arkaya gelen köy baskınları, yağmalar Filistinlileri göçe zorlamıştır. Bir

kısmı kendi ülkesi içinde mülteci konumuna düşen Filistinlilerin büyük bir kısmı başta Arap ülkeleri olmak üzere dünyanın dört bir yanına dağılarak hayatta kalmaya çalışmışlardır.

Gazze'de 8 kampta 1,3 milyon Filistinli, mülteci olarak yaşamaktadır. Toplam nüfusun yaklaşık %70'ini oluşturan mülteciler, İsrail'in 2006 yılından beri Gazze'de uyguladığı çok yönlü ablukadan, bölgede yaşayan halkla birlikte en ağır şekilde etkilenmektedir. Burada yaşayan mülteciler temel insani ihtiyaçlarını UNRWA gibi uluslararası ve bazı ulusal yardım kuruluşlarının kısıtlı imkanlar dahilinde sundukları destekle karşılamaktadır.

Batı Şeria'da ise toplam 19 kamp mevcuttur. Bu kamplarda 800.000bin civarında kayıtlı mülteci bulunmaktadır. Ürdün, Lübnan ve Suriye yoğunlukta olmak üzere 5 milyon civarında Filistinli mülteci Arap ülkelerinde, 1 milyona yakını ise dünyanın farklı bölgelerinde hayatını sürdürmeye çalışmaktadır.⁴

1948'de mülteci konumuna düşen Filistinlilerin yurtlarına geri dönmeleri için BM'de birçok karar alınmışsa da İsrail bu kararları tanımamıştır ve örgüt hantal yapısından ötürü İsrail'e yönelik herhangi bir yaptırımda bulunamamıştır. İsrail'in saldırgan politikalarının geri dönüşe imkân vermemesi, aksine zorunlu göçleri arttırmasıyla derinleşen krize yalnızca insani yardım boyutunda destek olunmuştur.

3. Kudüs'ün Statüsü

1947 BM Taksim Planı'na göre Kudüs, İsrail veya Filistin tarafına ait olmayacak, uluslararası bir statüye kavuşturulacaktı. Fakat İsrail 1948'deki savaş sırasında Batı Kudüs'ü işgal ederek burada yaşayan Filistinlilerin bir kısmını katletmiş 80.000 kişiyi de topraklarını terk etmeye zorlamıştır. 1967'ye kadar Kudüs'ün batısı İsrail tarafından işgal edilmiş, Mescid-i Aksa'nın da içinde bulunduğu doğusu da Ürdün idaresinde kalmıştır.

1967'de gerçekleşen ve *6 Gün Savaşı* olarak bilinen savaşta, İsrail, Kudüs'ün doğu kısmını

da işgal ederek üç semavi din için kutsal olarak kabul edilen Kudüs'ü hızlı bir şekilde *Yahudileştirme* politikalarına girişmiştir. Mescid-i Aksa'da yıllardır süren ve *arkeolojik* olduğu iddia edilen kazılarda mescid çevresindeki yapılar tamamen yok edilmiş veya ciddi zarar görmüştür. İsrail dün olduğu gibi bugün de Müslüman ve Hristiyanlara ait kutsal mekânların bazılarını Yahudilerin ibadet edebileceği alanlara dönüştürerek, bölgedeki Yahudi olmayan toplulukları yıldırma politikası uygulamakta ve şehrin farklı dinlere ev sahipliği yapan tarihî silüetini değiştirmektedir. Ayrıca Siyonist yönetim, Doğu Kudüs'teki nüfus dengesini Yahudilerin lehine çevirmek için hızla yeni yerleşim yerleri inşa etmektedir. Şehirdeki Filistinlilerin varlığının İsrail yönetimi tarafından kolaylıkla geri alınabilen *ikamet* kavramı üzerinden tanımlanması, Filistinlilere ait evlerin İsrail tarafından bir gerekçe gösterilmeksizin yıkılması ve yeni evler inşa edilmesine izin verilmemesi, yüklenen ağır vergiler gibi sebepler şehirde yaşayan Müslüman nüfusun hızla azalmasına yol açmıştır.⁵

2016 yılı Mayıs ayı itibariyle Doğu Kudüs'te daimi ikamet izniyle yaşayan Filistinli sayısı 420.000 iken Yahudiler 200.000 kişidir. Kudüs'ün tamamında ise 850.000'i bulan nüfusun %37'sini Araplar, %61'ini de Yahudiler oluşturmaktadır.⁶

BM'nin 181, 194, 242 sayılı kararlarına, Lahey Konvansiyonu'nun 43. maddesine, Cenevre Konvansiyonu'nun 64. maddesine aykırı olmasına rağmen İsrail, 1980 yılında Kudüs'ün tamamını İsrail'in *bölinmez ve ezeli başkenti* olduğunu öngören yasayı kabul etmiştir. İsrail resmî hükümet binalarını Kudüs'e taşıyarak burayı yıllardır fiilen başkent olarak kullanmaktadır. Fakat Kudüs'ün İsrail'in başkenti olduğunu kabul eden karar uluslararası hukukta kabul görmediği için ülkeler elçiliklerini Tel Aviv'e açmış ve İsrail ile ikili ilişkilerinde Tel Aviv'i başkent olarak kabul etmişlerdir.

ABD Başkanı Donald Trump'ın 6 Aralık 2017'de Tel Aviv'deki ABD Büyükelçiliği'nin Kudüs'e taşınacağına dair kararı açıklaması Kudüs'ün

statüsü ile ilgili bir milat niteliğindedir. Apaçık uluslararası hukuka aykırı olan bu karar, ilk olarak 1995 yılında ABD Kongresi'nde kabul edilmiş; altı aylık periyotlar halinde ABD başkanları tarafından ertelenen karar, Trump tarafından hayata geçirilmiştir.

4. Filistinli Mahkûmlar

Filistin resmî kaynaklarına göre, İsrail hapishanelerinde 300'ü çocuk, 450'si idari tutuklu, 11'i de milletvekili olmak üzere 6.500 Filistinli bulunmaktadır. Kaynaklar, Hamas üyesi tutukluları bu rakama dahil etmediklerinden toplam Filistinli tutuklu sayısının daha fazla olduğu söylenebilir. Mahkûmlar sağlık hizmetlerinde yetersizlik, aile ziyaretlerine kısıtlama ve engelleme, hücre hapsi, idari tutukluluk gibi hukuksuzluklarla mücadele etmektedir. *İdari tutukluluk* adı verilen uygulamayla İsrail, herhangi bir suçlama olmaksızın Filistinlileri 1 ila 6 ay arasında tutabilmektedir. Eğer askeri hâkim, tutuklunun *İsrail'in güvenliği için tehlike teşkil ettiğine* karar verirse suç isnadında bulunmaksızın tutukluluk süresi 5 yıla kadar uzatılabilmektedir.⁷

İsrail'in keyfi ve hukuksuz uygulamalarına karşı tutukluların en yaygın tepkisi bireysel ve/ya toplu açlık grevleridir.

5. Abluka ve İnsani Yardım

2006 yılında gerçekleşen parlamento seçimlerinde Hamas'ın üstünlük elde etmesi el-Fetih ile Hamas'ın arasında Filistin'i iç savaşın eşiğine getiren iktidar mücadelelerinin başlangıcını oluşturur. Hamas'ı terör örgütü olarak gören İsrail, Hamas yönetimindeki Gazze'ye 2008/2009, 2012 ve 2014 yıllarında üç büyük saldırı düzenlemiştir. Saldırılarda 4.000'i aşkın Filistinli şehit olmuş, binlercesi de yaralanmıştır. Hâlihazırda 2006 yılından beri havadan, karadan ve denizden abluka altında tutulan Gazze'de saldırılar sonrasında sosyal, ekonomik ve çevresel alanlarda yaşanan krizler derinleşmiş ve daha fazla kişi insani yardıma ihtiyaç duyar hale gelmiştir.

%71'i mülteci olmak üzere 2 milyon Filistinlinin yaşadığı Gazze Şeridi'nde fakirlik oranı %80'i, işsizlik oranı ise %50'yi aşmış durumdadır. Bölgede yaşayan her 10 aileden 9'u güvenilir içme suyuna ulaşamamaktadır. Diğer yandan suların %95'i de içme suyu olarak kullanılmaya elverişli değildir. Kişi başı ortalama gelirin 2 dolara kadar düştüğü Filistin'de, halk, günlük sadece 2 ila 6 saat arasında elektrik kullanabilmektedir.⁸

UNRWA'nın yardım fonu içerisinde en yüksek paya sahip olan ABD'nin bahse konu kuruluşa yardımları askıya aldığı açıklaması UNRWA'nın faaliyetlerini kesintiye uğratarak eğitim, sağlık, gıda gibi alanlarda buradan aldığı yardımlara bağımlı yaşayan Filistinli mültecileri mağdur etmiştir. Filistinlilerin direniş gücünü tam anlamıyla yok ederek, tekliflerini kabul etme mecburiyetinde bırakma gayretinde olan İsrail, Gazze ve Batı Şeria'dan UNRWA'yı tamamen çıkarmanın yollarını aramaktadır. Batı Şeria'dan farklı olarak Gazze halkı, el-Fetih ve Hamas arasındaki anlaşmazlık sebebiyle Filistin yönetiminden maddi destek alamamakta ve UNRWA'nın da bölgede etkisiz hale gelmesiyle tamamıyla İsrail'in insafına kalmış görünmektedir. Ekonomik, sosyal ve çevresel göstergeler hâlihazırda aşağı doğru ivme gösterirken, Siyonist yönetimin keyfi uygulamaları da göz önüne alındığında Gazze halkının zor günlerden geçtiği görülmektedir.

“Yüzyılın Anlaşması” mı? “Yüzyılın Tokadı” mı?

Yukarıda bahsi geçen kronik sorunlar, Donald Trump'ın ABD Başkanı seçilmesinin ardından ortaya koyduğu İsrail yanlısı politikalarıyla birlikte daha da derinleşmiştir. Trump'ın başdanışmanı ve aynı zamanda damadı olan Jared Kushner, yıllardır birlikte çalıştığı ve özel temsilci olarak görevlendirilen Jason Greenblatt ve ABD'nin İsrail Büyükelçisi David Friedman, Trump'ın Filistin'i adeta yok sayarak, İsrail'in yıllarca sürdürdüğü uluslararası hukuka aykırı politikasını ve isteklerini uluslararası sistemde meşrulaştırmaya yönelik izlenen politikaların mimarlarıdır.⁹ Kendileri de Siyonizm'i

benimsemiş Yahudiler olan bu üç isim, “Siyonizm” ideolojisi büyük grup kimliğinde İsrail yanlısı politikaları hayata geçirmektedir.

Jared Kushner, Suudi Velihaht Prensi Muhammed bin Selman ve Birleşik Arap Emirlikleri Velihahtı Muhammed bin Zayed ile yakın ilişkilerini kullanarak bölgedeki Arap ülkelerinin de dahil olduğu ve İsrail'in çıkarlarını destekleyecek bir blok oluşturma gayretindedir. Donald Trump'ın ilk resmî yurtdışı ziyareti olan Mayıs 2017'de gerçekleştirdiği Suudi Arabistan gezisinde Mısır'ın darbeci Cumhurbaşkanı Sisi, Suudi Arabistan Kralı Selman ve ABD Başkanı Trump'ın ışıklı bir küre etrafında verdikleri meşhur poz bu yeni bloğun sembolü niteliğindedir.

Trump, başkan olduğundan bu yana Filistin ve İsrail arasındaki krize nihai çözüm olacağını iddia ettiği *Yüzyılın Anlaşması* adı verilen bir plan etrafında çalıştıklarını her fırsatta dile getirmektedir. Henüz anlaşmanın içeriğine yönelik ABD yönetiminden resmî bir açıklama gelmese de anlaşmanın kapsamına dair uluslararası basında bazı iddialar yer almaktadır.

İddialara göre anlaşma başlıca şu maddeleri içermektedir:

- Kudüs'ün tamamı İsrail'in başkenti olacak ve Filistin yönetimine Kudüs dışından bir alan başkent olarak verilecek.
- İsrail'in Batı Şeria'da kurduğu 250'ye yakın yerleşimin tamamına yakını boşaltılmayacak.
- Gazze'de Filistin yönetiminde ayrı bir devlet kurulacak. Bahse konu bölgenin güvenliğinin daha sonra Mısır'a devredilmesi düşünüldüğü iddialar arasında.
- Ülke içinde ve dünyanın farklı yerlerinde bulunan sayıları 6 milyona yaklaşan Filistinli mültecilerin geri dönüşüne izin verilmeyecek.
- Filistin topraklarının sadece %11'i Batı Şeria ve Gazze'de kurulması planlanan iki devlete verilecek.¹⁰

Gelinen noktada ABD'nin anlaşmada bulunduğu iddia edilen bu maddeleri hayata geçirmeye başladığını söylemek yanlış olmaz. 15 Mayıs 2018'de ABD'nin büyükelçiliğini Kudüs'e taşıması bunun en kritik göstergesidir.

Yüzyılın Anlaşması'nin ayrıntılarını Suudi veliaht prensi Muhammed bin Selman'dan öğrenen Filistin Yönetimi, yüzyılın tokadı olarak nitelendirdikleri projeye kesin bir dille karşı çıkmaktadır. Fakat başta Prens Muhammed olmak üzere bölgesel aktörlerin ve ABD'nin Filistin Yönetimi'ne bu planı kabul etmesine yönelik baskı yaptıkları iddia edilmektedir.

Kuruluşundan bu yana bir terör devleti olarak hareket eden İsrail, ABD'nin koşulsuz desteği ve İran düşmanlığı paydasında bulunduğu Arap ortaklarının da korumasıyla Filistin halkına karşı takındığı pervasız tutumunu son dönemde daha da artırmıştır. İsrail vatandaşı olan Filistinlilerin haklarının yok sayıldığı ulus-devlet yasaınının 19 Temmuz'da İsrail parlamentosunda kabul edilmesi de bunun bir örneğidir.

Kaşıkçı cinayeti “Yüzyılın Anlaşması” planını etkiler mi?

Suudi asıllı gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın 2 Ekim'de Suudi Arabistan'ın İstanbul Başkonsololuğu'nda kaybolması, ardından

vahşice bir cinayete kurban gittiğinin anlaşılması dünya kamuoyunun dikkatini Suudi Arabistan yönetimine çevirmiştir. Zira Kaşıkçı'nın Veliiaht Prens Muhammed bin Selman'ın muhaliflerine yönelik baskıcı tutumunu eleştiren bir gazeteci olması, cinayet emrini verenin Prens olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir. Prens Muhammed'in veliahtlık makamından alınması söz konusu olursa şüphesiz bundan ABD'nin genelde Ortadoğu politikaları, özelde *Yüzyılın Anlaşması* planı etkilenecektir. Prens'in yönetimden uzaklaştırılması durumu, ABD'nin çıkar ortaklığı kuracak yeni aktör arayışını beraberinde getirecektir.

Son tahlilde; Türkiye'nin mesele üzerinde belirleyici ve dengeleyici bir aktör olduğunu belirtmek gerekir. Rusya, kısmen de İran'la stratejik ortaklık kuran Türkiye, İsrail yanlısı bloğun karşısında Filistin devleti ve halkının haklarını dünya kamuoyunda gündeme getiren ve Filistin topraklarının bir oldu-bitti ile uluslararası hukuk kurallarına aykırı bir şekilde İsrail'e verilmesine tepki gösteren sayılı ülkelerden biridir. Hem Filistin içindeki aktörler arasında diyalog kanalları açma hem de dünya kamuoyuna sorunları objektif bir şekilde aktararak uluslararası hukukun işlerlik kazanmasına katkı sağlama noktasında Türkiye gelecekte daha fazla inisiyatif almalıdır.

Sonnotlar

- ¹ “Dünya Çocukları Koruma Hareketi'nin yaptığı açıklamaya göre İsrail, gerçek ve patlayıcı mermilerle Filistinli çocukları engelli bireylere dönüştürmek kastıyla saldırıyor. Gazze Sağlık Bakanlığı da yaralanmaların öldürücü niteliklerde olduğunu ve yaralanma biçimlerini bir katliam niyetinin yansıması olarak gördüklerini ifade etti.” <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-filistinli-cocuklari-bedensel-engellilere-donusturmeye-calisiyor/1278943>, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilden-gazzedegostericilere-oldurucu-nitelikte-saldirilar/1280469>
- ² William L. Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, çev. Mehmet Harmancı, İstanbul, Agora Yayıncılık, 2008, s. 273
- ³ “Filistin Merkez Konseyi İsrail'i tanımayı askıya aldı.” *Anadolu Ajansı*, 30.10.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-merkez-konseyi-israili-tanimayi-askiya-aldi/1297347>
- ⁴ “Where We Work?”, *UNRWA*, <https://www.unrwa.org/where-we-work>
- ⁵ Ahmet Emin Dağ, Kudüs: İşgal Altında Bir İslam Kenti, İstanbul, *İNSAMER*, 2018, s. 8-9
- ⁶ Fuat Canan, ABD'nin Kudüs Kararı ve Yansımaları, *ORDAF*, Aralık 2017
- ⁷ “Filistinli tutuklular ve açlık grevleri”, *Timeturk*, 17.08.2016, <https://www.timeturk.com/grafikli-filistinli-tutuklular-ve-aclik-grevleri/haber-252786>
- ⁸ *Gazze Şeridi'nde İnsani Durum Yıllık Raporu*, Gazze Destek Derneği (GDD), İstanbul, Eylül 2018
- ⁹ Gökhan Çınkara, “Dinsel dogmatizm ve jeopolitik gerçeklik arasında Yüzyılın Anlaşması”, *AA Analiz*, 17.08.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/dinsel-dogmatizm-ve-jeopolitik-gerceklik-arasinda-yuzyilin-anlasmasi/1234191>
- ¹⁰ “Yüzyılın Anlaşması' İsrail'in işgalini pekiştiriyor.”, *Anadolu Ajansı*, 28.06.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yuzyilin-anlasmasi-israilin-iskalini-pekistiriyor/1189652>